

УДК 81'42:07]:[070:82-225]

ТИПОЛОГІЯ САТИРИЧНИХ ІНТЕРПРЕТАЦІЙ У БРИТАНСЬКОМУ МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ

Віта Юрчишин

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
вул. Шевченка, 57, Івано-Франківськ, 76018, Україна
 <https://orcid.org/0000-0001-8481-1174>
vita.yurchyshyn@pnu.edu.ua

Предметом дослідження є типи інтерпретації сатири у британському медійному дискурсі. Матеріалом дослідження є тексти статей британського сатиричного журналу «Private Eye» за 2020 р. на соціально-політичну тематику. Метою дослідження є виокремити типи сатиричних інтерпретацій у британському медійному дискурсі на основі порядку активації контекстуальних ресурсів. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю поглиблення знань про механізми інтерпретації сатири, які є важливими для правильного розуміння сатиричної критики. У ході дослідження застосувалися методи дискурс-аналізу та функціонально-прагматичний аналіз. У результаті дослідження на основі теорії релевантності визначено роль контекстуальної інформації під час інтерпретації сатири, зокрема виокремлено шість типів контекстуальних ресурсів, які вступають в дію під час інтерпретації сатири підтверджуючи, суперечачи чи взаємодіючи з існуючими припущеннями для утворення нових контекстуальних імплікацій. Встановлено, що на практиці можливі випадки, коли задіюються декілька контекстуальних ресурсів у лінійному порядку, або ж вступають в дію всі шість контекстуальних ресурсів у паралельному порядку на етапах усунення двозначності та встановлення відсилань для отримання контекстуальних імплікацій, а також для виведення експлікатур та імплікатур. З'ясовано, що апеляція до контекстуальної інформації сприяє виявленню сатиричних інтенцій автора, економлячи інтерпретаційні зусилля і збільшуючи когнітивний ефект. Беручи до уваги порядок активації контекстуальних ресурсів та природу взаємодії контекстуальних ресурсів із експліцитно вираженою інформацією, виокремлено такі типи інтерпретації сатири у британському медійному дискурсі: а) сатирична інтерпретація, коли сатиричні інтенції є очевидними на початку інтерпретації висловлення; б) сатирична інтерпретація, де сатиричні інтенції стають очевидними у середині процесу експліцитної інтерпретації висловлення; в) експліцитна інтерпретація та сатирична інтерпретація відбуваються паралельно; г) сатиричні інтенції стають очевидними в кінці інтерпретації сатиричних висловлень. Перспективами подальших розвідок є виокремлення прототипних та периферійних типів сатиричних інтерпретацій медійному дискурсі, а також визначенні впливу типу інтерпретації на когнітивний ефект сатиричного висловлення.

Ключові слова: сатира; теорія релевантності; контекстуальні ресурси; сатирична інтерпретація; сатиричні інтенції.

Інтерпретація сатири як «сучасної персуазивної форми гумористичного дискурсу, яка генерує критичне ставлення до людських та суспільних недоліків» (Юрчишин, 2020), є складним процесом, успішність якого залежить від низки лінгвальних та екстралінгвальних чинників, таких як контекстуальна інформація, обізнаність читача про інтенції автора та гносеологічна пильність (epistemic vigilance), тобто від набору когнітивних механізмів, націлених на оцінку ризиків бути обманутими чи неправильно поінформованими (Sperber et al., 2010, с. 359). Метою нашого дослідження є визначення типів сатиричних інтерпретацій у британському медійному дискурсі на основі порядку активації контекстуальної інформації. Для досягнення поставленої мети ми повинні виконати такі завдання: 1) визначити роль контекстуальної інформації в процесі інтерпретації сатири; 2) виділити типи контекстуальних

ресурсів, до яких апелюють учасники сатиричної взаємодії під час інтерпретаційного процесу; 3) окреслити типи сатиричних інтерпретацій у британському медійному дискурсі в залежності від порядку активації контекстуальних ресурсів. Джерельною базою нашого дослідження служать статті британського сатиричного журналу «Private Eye» за 2020 рік на соціально-політичну тематику.

Теоретичну модель сатири як гумористичного дискурсу запропонував британський мовознавець П. Сімпсон, який визначив сатиру як дискурсивну взаємодію між учасниками сатиричної тріади — сатириком, реципієнтом сатири та об'єктом сатири — з метою вираження критичного ставлення до об'єкта сатири. Цей процес часто супроводжується виникненням комічного ефекту (Simpson, 2003, с. 8). У межах прагматичного підходу до сатири П. Сімпсон визначив сатиру як «іронію всередині іронії» і розробив модель сатири

за допомогою «бінарної концептуалізації іронії», тобто стандартної іронії та іронії як ехо-висловлення. На думку автора, *прайм*-елемент сатири (*prime*) формується за принципом іронії як ехо-висловлення, а *діалектичний* елемент (*dialectic*) експлікується за допомогою «стандартної» іронії. Цей тип іронії породжує дискурсивний поворот за допомогою імплікатури, себто свідомого порушення максимумів мовлення Грайса, або ж за допомогою ширшої стратегії — генерування інконгруентності (невідповідності) (Simpson, 2003, с. 90–96). Обидва елементи — *прайм* і *діалектичний* — є абстрактними складниками, які варто вважати структурними елементами сатиричного дискурсу. Оскільки в основі сатири лежить іронія (Simpson, 2011, с. 35), це означає, що сатира абсорбувала таку ключову прагматичну характеристику іронії, як імпліцитність — «невідповідність між самим висловленням та переданим значенням» (Dyrel and Cap, 2017), тобто істинні інтенції сатирика виражені не буквально, а за допомогою імплікатур.

Визнаючи ключову роль іронії у формуванні сатири та апелюючи до визначення П. Сімпсоном сатиричних текстів як «висловлень, які нерозривно пов'язані з контекстом, учасниками дискурсу та фоновими знаннями» (Simpson, 2003, с. 1), ми вважаємо, що розуміння сатири визначається за допомогою іронічних механізмів та іншої екстралінгвальної інформації, такої як фонові знання та обізнаність про інтенції автора. Для опису механізму інтерпретації сатири ми звернемося до теорії релевантності, яка визначає роль контексту та гносеологічної пильності для виявлення прихованих смислів сатири.

Теорія релевантності покликана визначити базові механізми людського пізнання, які пояснюють, як люди спілкуються одне з одним (Sperber and Wilson, 1986/1995, с. 32). Предметом інтересу цієї теорії також виступають ментальні репрезентації, які лежать в основі комунікації, та ментальні процеси, задіяні в комунікативній інтеракції. Теорія релевантності розглядає розуміння висловлень як інференційний процес, у якому слухач сприймає слова мовця як ввідну інформацію (input), зіставляє її з контекстуальною інформацією та на виході отримує інтерпретацію значення, яке мав на увазі мовець (output) (Sperber and Wilson 1986/1995, с. 50–54).

На загал, основні ідеї теорії релевантності можна звести до чотирьох ключових аспектів:

1. Є два принципи релевантності: *когнітивний* — людське мислення направлене на максимізацію релевантності; та *комунікативний* — кожен акт остенсивної комунікації несе в собі презумпцію оптимальної релевантності (Sperber and Wilson, 2004, с. 610–612).

2. Остенсивний стимул є оптимально релевантним для читача, якщо: «а) цей остенсивний стимул є достатньо релевантним для того, щоб бути вартим зусиль адресата його опрацювати;

б) остенсивний стимул є найбільш релевантним із врахуванням можливостей та преференції адресата» (Sperber and Wilson, 2001, с. 609).

3. Згідно з Д. Вілсоном і Д. Спербером, контекстуальні ефекти досягаються, коли нововведена інформація взаємодіє з контекстом уже наявних припущень трьома способами:

а) *підсилюючи* наявні припущення (забезпечуючи додаткові докази на користь уже наявних припущень);

б) *суперечачи* чи знищуючи наявні припущення (уводячи докази проти наявних припущень);

в) *поєднуючись* із наявними припущеннями для того, щоб вивести нові контекстуальні ефекти, тобто логічну *контекстуальну імплікацію*, яку не можна отримати ані з самої нової інформації, ані з контексту окремо, а лише в результаті поєднання нової інформації та контексту (Wilson, 1992, с. 174).

4. Ступінь релевантності оцінюється на основі двох факторів: контекстуального ефекту (contextual effect) та інтерпретаційних зусиль (processing effort). Релевантність варіює прямо пропорційно до контекстуальних ефектів: а) за однакових умов що сильнішим є контекстуальний ефект, то більшою є релевантність повідомлення; б) за однакових умов що більше інтерпретаційних зусиль затрачено, то меншою є релевантність повідомлення (Sperber and Wilson, 2004, с. 609).

Оскільки сатирична критика в багатьох випадках націлена на діяльність впливових людей і важливих політичних інституцій, сатирик має бути дуже обережним при виборі мовних засобів критики, адже він мусить виконати два взаємовиключні завдання: з одного боку, зробити свою критику достатньо очевидною, щоб її могли розпізнати більшість читачів, і водночас завуалювати своє повідомлення достатньо вміло, щоб уберегти себе від будь-яких судових переслідувань з боку об'єктів критики. Адже, як відомо, британський сатирик-журналіст і редактор журналу PE Іан Хіслоп (Ian Hislop) є людиною, проти якої було висунуто чи не найбільше позовів за всю історію англійської юриспруденції. Це означає, що процес інтерпретації сатири є складним і потребує докладання значних інтерпретаційних зусиль із боку читача для виявлення тих значень, які хотів передати сатирик. Саме тому, на нашу думку, сатирик покладається на вміння читача робити інференції з великої кількості контекстуальної інформації, забезпечуючи його великою кількістю підказок, так званих «остенсивних стимулів» (Sperber and Wilson, 1995) упродовж усього сатиричного тексту, які вимагатимуть від читача докладання суттєвих інтерпретаційних зусиль. При цьому контекстуальні ефекти мають бути достатньо потужними, щоб компенсувати участь у складному інтерпретаційному процесі, який активує метапсихологічні, прагматичні та металогічні здібності читача (Wilson, 2009). Через те, що «кількість зусиль, які потрібні для формування

відповідних контекстуальних ефектів, у великій мірі залежить від доступності контексту» (Wilson, 1992, с. 174), розглянемо детальніше типи контекстуальних ресурсів (contextual sources) (термін F. Yus), які задіюються під час інтерпретації сатири в британському друкованому медіадискурсі.

Контекстуальний ресурс А — загальна інформація про навколишній світ, наші цінності, вірування, погляди, моральні норми, культурні стереотипи, погляди та соціальні стандарти, спільні для певної соціокультурної спільноти. Апеляція до цього контекстуального ресурсу може здійснюватися за допомогою прецедентних феноменів, які, будучи знайомими широкому колу читачів та маючи здатність відтворити зв'язок із прецедентом (Великорода, 2012 с. 23), спроможні активізувати низку додаткових асоціацій і тим самим підсилити когнітивний ефект.

Контекстуальний ресурс В — це лексико-графічна модель побудови сатиричної статті за допомогою прецедентних жанрів, таких як казка, байка, рекламне оголошення, блог, шаблон серйозної журналістської статті тощо. Апеляція до кліше найвідоміших жанрів допомагає сатирику оперувати додатковим набором лексико-графічних інструментів, які допоможуть виявити сатиричні інтенції автора і, відповідно, убережуть читача від додаткових інтерпретаційних зусиль.

Контекстуальний ресурс С — знання про нещодавні події, які допомагають читачу побачити взаємозв'язок між цими подіями та об'єктом сатиричної критики.

Контекстуальний ресурс D — це контекстуальна інформація, яку ми отримуємо в результаті інтерпретації попередніх висловлень, тобто це контекстуальні ефекти, отримані після інтерпретації кожного попереднього висловлення, які автоматично стають контекстуальними ресурсами, необхідними для аналізу кожного наступного висловлення. Читач апелює до цього контекстуального ресурсу під час усунення двозначностей і визначення відсилань у процесі інтерпретації висловлень.

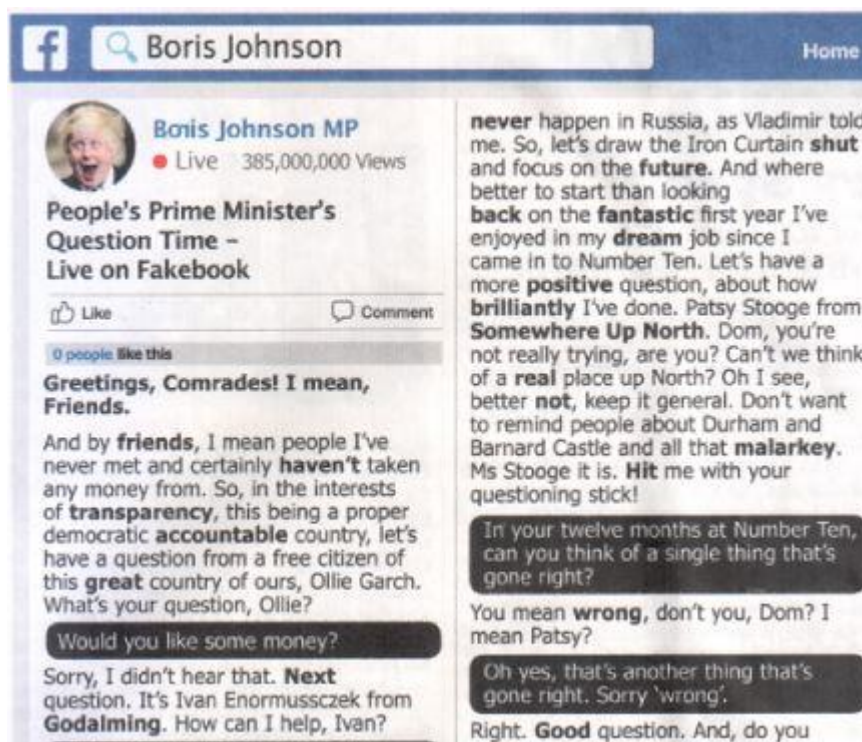
Контекстуальний ресурс E — це всі невербальні остенсивні стимули, які служать маркерами сатиричних інтенцій автора. До найширше вживаних стимулів варто віднести графічні елементи, карикатури й ілюстрації, які сатирик використовує для візуального оформлення висловлення.

Контекстуальний ресурс F — це лексико-граматичні прийоми передачі сатиричного тону автора, серед яких у друкованих засобах масової

інформації найпоширенішими є каламбури, вульгаризми, нецензурна лексика, стилістичні, граматичні та лексичні помилки.

Під час інтерпретації сатири ці типи контекстуальних ресурсів можуть по-різному взаємодіяти з експліцитно вираженою інформацією, зокрема можуть задіюватися тільки окремі контекстуальні ресурси в лінійному порядку або ж можуть вступати в дію всі контекстуальні ресурси в паралельному порядку. Зараз проілюструємо активацію всіх типів контекстуальних ресурсів у межах однієї сатиричної статті, яка є частиною постійної рубрики PE, присвяченої діяльності прем'єр-міністра Великобританії Бориса Джонсона: *“People's Prime Minister's Question Time — Live on Fakebook”*.

Для написання цієї рубрики сатирик апелює до лексико-графічної моделі побудови статті у вигляді транскрипції відеоблогу прем'єр-міністра Великої Британії Бориса Джонсона на платформі Facebook (ілюстрація 1), у якому він у прямому ефірі відповідає на запитання простих людей. Апеляція до такого прецедентного жанру є яскравим прикладом використання *контекстуального ресурсу В*.

Ілюстрація 1
(PE, 31 July — 13 August 2020)

Більше того, автор рубрики зберігає всі графічні елементи оформлення сторінок Facebook, зокрема характерний голубий колір і логотип компанії Facebook, а також графічні значки вподобання та коментування, що є прикладами апеляції до контекстуального ресурсу E. Автор також указує кількість так званих переглядів, проте одразу ж натякає на сатиричні інтенції, використовуючи

аномально велике число — 385 млн людей, тобто майже в шість разів більше за чисельність усього населення Великобританії, при цьому кількість уподобань цього відео дорівнює нулю. Це є одним із прикладів побудови діалектичного елемента сатири за допомогою інконгруентності.

Ця стаття написана незадовго після опублікування звіту британського парламентського комітету з питань розвідки і безпеки про втручання Росії у внутрішню політику Британії. У цьому документі аналізується діяльність Російської Федерації у Великобританії, зокрема спроби Кремля вплинути на результати референдуму 2016 року та загальних виборів 2017 року. Попри те, що автори доповіді не знайшли прямих доказів впливу Росії на голосування про вихід із Європейського Союзу, підозріле зволікання з оприлюдненням результатів дослідження тривалістю майже в цілий рік послужило причиною неодноразових звинувачень на адресу голови уряду Великої Британії Бориса Джонсона у свідомому блокуванні публікації документа. Ця інформація про нещодавні події, яку ми в нашому дослідженні називаємо *контекстуальним ресурсом С*, є важливою для того, щоб реципієнт сатири зміг установити зв'язок між об'єктом сатири (діяльністю прем'єр-міністра Великої Британії та його ймовірними зв'язками з російськими олігархами) та реальними подіями, які виступають тригером сатиричної критики. Проте це не єдиний контекстуальний ресурс, який вступає в дію під час інтерпретації цієї сатиричної статті. Фактично, ця стаття є яскравим прикладом апеляції до всіх шести контекстуальних ресурсів у межах однієї рубрики.

Greetings, Comrades! I mean, Friends.

And by friends, I mean people I've never met and certainly haven't taken any money from. So, in the interests of transparency, this being a proper democratic accountable country, let's have a question from a free citizen of this great country of ours, Ollie Garch. What's your question, Ollie?

Would you like some money?

Sorry, I didn't hear that. Next question. It's Ivan Enormussczek from Godalming. How can I help, Ivan?... (PE, 31 July — 13 August 2020)

Контекстуальний ресурс А активізується вже на початку статті, коли автор використовує прецедентний феномен **comrades** — класичне звертання росіян ще із часів Радянського Союзу, відоме громадянам Британії з культового роману Дж. Орвелла «1984». Для обрамлення статті автор також апелює до усталеної форми прощання в російській культурі **“Dasvidaniya!”**, сказаної вустах прем'єр-міністра, у черговий раз натякаючи на присутність зв'язку Б. Джонсона з Росією. У цій статті автор використовує аж шість прецедентних феноменів, які мають російське походження (**Comrades, Olli Garch, the Communist, Boris Nogudenov, Vladimir** та **draw the**

Iron Curtain shut) і вказують на наявність зв'язку між прем'єр-міністром та російськими олігархами. Сатирик подає інформацію у формі запитань і відповідей від першої особи однини, таким чином роблячи джерело ехо-висловлення очевидним і зрозумілим для реципієнта сатири.

...I would like to play you at tennis and also to destabilise the West?

Well, one of those is a bit tricky, as my knees are a bit dodgy at the moment. No, we don't like this question either, do we, Dom? Let's hear from another British subject, Igor Rallotodoshz... (PE, 31 July — 13 August 2020)

Автор також використовує типові російські імена для позначення глядачів, які нібито хочуть поставити запитання прем'єр-міністру: **Ivan Enormussczek** та **Igor Rallotodoshz**. Більше того, перше ім'я є також каламбуром (*контекстуальний ресурс F*), утвореним за допомогою спелінгування на східноєвропейську манеру фрази **“enormous check”**, лексичне значення якої натякає на те, що Б. Джонсон отримав великий чек (**enormous check**) від одного з російських підданих. Отож, апелюючи до *контекстуального ресурсу А* (російських етнокультурних стереотипів) і беручи до уваги лексичне значення, отримане після розшифрування значення одного з російських прізвищ (**Enormussczek**) (*контекстуальний ресурс F*), реципієнт сатири отримує ті імпліцитні значення, які хотів передати сатирик.

...Are you going to ignore the findings of the Russia Report?

Good question. Wilfred is very well. He's got a fine head of hair and he said his first word yesterday: “Cripes!”. Chip off the old bloc, but not the Communist one, obviously... (PE, 31 July — 13 August 2020)

Окрім того, сатирик розраховує на використання *контекстуального ресурсу А* під час інтерпретації відповідей на провокаційні запитання від нібито британських підданих із типовими російськими іменами. Відповідь на пряме запитання про те, чи прем'єр-міністр ігноруватиме результати розслідування, сатирик подає у вигляді короткої розповіді про Вілфреда. Проте знову сатирик не вказує експліцитно, хто такий Вілфред, він розраховує на апеляцію до *контекстуального ресурсу В* — інформації про нещодавню подію (народження в сім'ї прем'єр-міністра сина, якого назвали Вілфрідом) для того, щоб зрозуміти, про кого саме говорить політик. Тому для того, щоб отримати значення, які хотів передати сатирик, реципієнт сатири апелює до *контекстуального ресурсу В* (інформації про нещодавню подію) та *контекстуального ресурсу А*, тобто знання про правила спілкування, згідно з якими відповідь, що абсолютно не стосується запитання, вважається яскравим прикладом ухилення від

відповіді й ігнорування базових правил формальної комунікації. За допомогою таких остенсивних стимулів сатирик не тільки підкреслює манеру Б. Джонсона ухилитися від прямих запитань, але й указує на неспроможність прем'єр-міністра довести відсутність впливу Кремля на рішення головного політичного діяча Великої Британії.

У межах однієї статті автор використовує аж три ілюстрації. Одне фото — це профіль прем'єр-міністра, яке є одним із графічних елементів, характерних для прецедентного жанру відеоблогу в соціальній мережі. Два інші фото, використані в сателітних абзацах, є тими додатковими остенсивними стимулами (*контекстуальний ресурс E*), які також підкреслюють сатиричні інтенції автора.

The Prime Minister with someone else he's never met

Ілюстрація 2
(PE, 31 July — 13 August 2020)

Перше фото (ілюстрація 2) прем'єр-міністра в компанії російського магната О. Теремка в супроводі підпису *“The Prime Minister with someone else he's never met”* є одним із наочних доказів наявності зв'язків між впливовими росіянами та головою уряду Великобританії. Для створення гумористичного ефекту автор знову ж таки апелює до інконгруентності, коли інформація, передана за допомогою *контекстуального ресурсу E* (ілюстрації), суперечить змісту коментаря під фото, який є ехо-висловленням слів самого прем'єр-міністра (*...by friends, I mean people I've never met and certainly haven't taken any money from...*). Цей коментар до фото є також прикладом апеляції до *контекстуального ресурсу D* — тобто інформації, яку ми отримуємо в результаті інтерпретації попередніх висловлень, адже для очевидності ехо-висловлення сатирик апелює до методу цитування висловлення на початку статті про категорію людей, яких Б. Джонсон вважає друзями.

Сатирик також натякає на російський слід у британській політиці за допомогою повторів модального дієслова *may*, яке вказує на ймовірність існування зв'язку Б. Джонсона із Росією:

...So let's not waste any more time on trifling matters such as how much the Russians may or may not have influenced the election and how much money

they may or may not have given to the Conservative party and why I sat on this report for nearly a year and was very cross when Grayling couldn't even get himself voted as chairman in a rigged election — it would never happen in Russia, as Vladimir told me. So, let's draw the Iron Curtain shut and focus on the future. And where better to start than looking back on the fantastic first year I've enjoyed in my dream job since I came in to Number Ten... (PE, 31 July — 13 August 2020)

Для того, щоб підсилити гумористичний ефект, сатирик активно апелює до *контекстуального ресурсу F* за допомогою каламбурів (*Fakebook, Ollie Garch, Boris Nogudenov (Boris Gudenov + No) Patsy Stooage, fatness regime (fitness regime), Ivan Enormussczek (enormous check)*) і стилістичних та лексичних невідповідностей. Ці каламбури, які виступають *зв'язним стилістичним елементом* (stylistic hooks) (термін П. Сімсона, 2003) між *праймом* і *діалектичним* елементом сатири, часто побудовані на основі прецедентних феноменів, які завдяки багатому функціоналу підсилюють контекстуальний ефект висловлень та компенсують значні затрати когнітивних зусиль читача. Автор натякає на сатиричний тон уже в заголовку рубрики, будуючи каламбур *Fakebook (fake + facebook)* на основі назви соціальної мережі, указуючи читачу на необхідність шукати імпліцитні значення в цій статті. Каламбур *Olli Garch* є другим яскравим прикладом апеляції до прецедентності, адже слово «олігарх», яке по суті є близьким синонімом «магната», позначає особу, що володіє великою кількістю майна в країні та суттєво впливає на державні органи влади. Цей термін широко вживається в східноєвропейській мовній картині світу, зокрема в Росії. Таким чином, сатирик укроті імпліцитно натякає на наявність зв'язку між російськими олігархами та головою уряду. Сатирик також використовує неформальну розмовну лексику (*doggy, as it happens, cripes, trifling matters, couldn't get himself voted, malarkey, Hit me with your questioning stick!, why I sat on this report...*) із багатьма скороченнями (*I've never met, Sorry, I didn't hear, we don't like this question...*), прямими запитаннями (*What's your question, Olli?, No, we don't like this question, either, do we, Don?, How can I help, Ivan?, You mean wrong, don't you, Dom? I mean Patsy?*) та неформальними ідіомами (*chip off the old block, eat your heart out*). Така лексико-граматична структура речень є стилістично несумісною в контексті коментування прем'єр-міністром результатів дослідження спецслужб держави стосовно зовнішньої та внутрішньої політичної ситуації в країні.

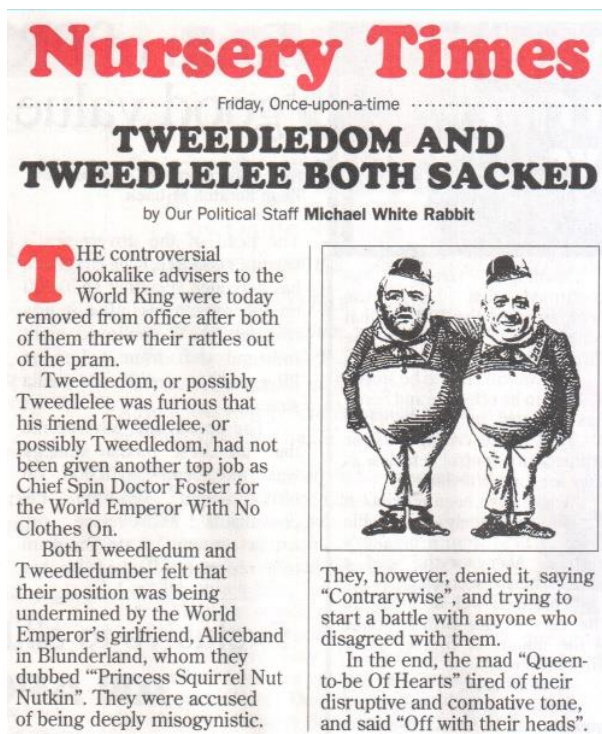
Отже, ми бачимо, що в межах однієї статті сатирик неодноразово звертається до всіх контекстуальних ресурсів у лінійному та паралельному порядку для того, щоб допомогти реципієнту сатири виявити сатиричні інтенції автора та

будувати інтерпретаційний ланцюг таким чином, аби одразу шукати імпліцитно виражені ідеї.

На основі порядку активації контекстуальних ресурсів і їх взаємодії з експліцитно вираженою інформацією (підтверджуючи, спростовуючи чи доповнюючи вже наявні контекстуальні припущення для створення контекстуальних імплікацій) виокремимо такі чотири типи інтерпретацій сатири в британському медійному дискурсі:

1. *Швидка сатирична інтерпретація, коли сатиричні інтенції є очевидними вже на початку інтерпретації висловлення.* Такого типу інтерпретація є можливою в разі апеляції до *контекстуального ресурсу E* вже в заголовку сатиричної статті та при залученні різноманітних графічних і візуальних елементів при оформленні сатиричної статті, тобто під час апеляції до *контекстуального ресурсу F*.

Розглянемо, наприклад, статтю PE **TWEEDLEDOM AND TWEEDLELEE BOTH SACKED** (ілюстрація 3), яка з'явилась у постійній рубриці PE *Nursery Times* незадовго після звільнення обох радників прем'єр-міністра Б. Джонсона — Д. Каммінгса (Dominic Cummings) та Лі Кейна (Lee Cain).

Nursery Times
Friday, Once-upon-a-time

TWEEDLEDOM AND TWEEDLELEE BOTH SACKED
by Our Political Staff **Michael White Rabbit**

THE controversial lookalike advisers to the World King were today removed from office after both of them threw their rattles out of the pram.

Tweedledom, or possibly Tweedlelee was furious that his friend Tweedlelee, or possibly Tweedledom,

had not been given another top job as Chief Spin Doctor Foster for the World Emperor With No Clothes On.

Both Tweedledum and Tweedledumber felt that their position was being undermined by the World Emperor's girlfriend, Aliceband in Blunderland, whom they dubbed "Princess Squirrel Nut Nutkin". They were accused of being deeply misogynistic.

They, however, denied it, saying "Contrarywise", and trying to start a battle with anyone who disagreed with them.

In the end, the mad "Queen-to-be Of Hearts" tired of their disruptive and combative tone, and said "Off with their heads" (PE, 20 November — 3 Dec 2020)

Тут сатиричні інтенції очевидні вже на початку інтерпретації статті, адже навіть сама назва рубрики побудована за допомогою гри слів **Nursery Times (Nursery rhymes + Times)**, що є прикладом апеляції до *контекстуального ресурсу F*. Так само сатирик апелює до гри слів у написанні дати публікації (**Friday, Once upon a time**) та автора статті (*by our Political Staff Michael White Rabbit*). Заголовок статті також побудований із використанням каламбурів, утворених за допомогою трансформації прецедентних імен **Tweedledum and Tweedledee (Tweedledum + Dominic Cummings = Tweedledom та Tweedledee + Lee Cain = Tweedlelee)**, що є прикладом апеляції до *контекстуального ресурсу A*. Ці прецедентні імена, будучи персонажами колискових у Великобританії, також відомі як герої роману Льюїса Керрола «Аліса в Задзеркаллі». Ілюстрація до цієї статті, яка є прикладом апеляції до *контекстуального ресурсу E*, зображає колишніх радників прем'єр-міністра в образі героїв роману «Аліса в Задзеркаллі» Крутя і Вертя. Отже, взаємодія всіх трьох контекстуальних ресурсів робить сатиричні інтенції автора очевидними ще до початку прочитання самої статті, тим самим економлячи когнітивні зусилля автора, адже йому вже не потрібно витратити їх на інтерпретацію прямих значень слів, а одразу шукати імпліцитно виражені сатиричні значення, які хотів передати автор. Окрім того, вступний абзац та сателітні абзаци статті також побудовані за допомогою апеляції до прецедентного тексту романів Л. Керрола «Пригоди Аліси в Дивокраї» та «Аліса в Задзеркаллі». Зображення ситуації в офісі на *Downing street, 10* як сюжету історії, де реальні люди втілені в образі героїв романів, натякає на абсурдність ситуації, яка склалася в офісі прем'єр-міністра. Переплетіння реального життя з літературним реалізується за допомогою численних трансформованих прецедентних імен у всій статті (*World King, Chief Spin Doctor Foster, World Emperor With No Clothes On, Tweedledum and Tweedledumber, Aliceband in Blunderland, Princess Squirrel Nut Nutkin, Countrywise, Queen-to-be Of Hearts* тощо), які є тими стилістичними елементами, що зв'язують *прайм* та *діалектичний* елемент сатири і водночас допомагають читачу дотримуватися

однієї лінії інтерпретації — пошуку імпліцитно виражених сатиричних значень, які хотів передати сатирик.

2. *Сатирична інтерпретація, де сатиричні інтенції стають очевидними всередині процесу експліцитної інтерпретації висловлення.* Ідеться про випадки, коли перша доступна контекстуальна інформація не нівелює експліцитної інтерпретації і, відповідно, читач інтерпретує висловлення без ідентифікації будь-якого сигналу про сатиричний намір, доки на якомусь етапі інтерпретації не залучається додаткова інформація, змушуючи читача відмовитися від експліцитної інтерпретації на користь сатиричної.

True British Spirit brought out by time of crisis

It has been confirmed that the coronavirus crisis has created a huge source for the great spirit of Britain: shopping your neighbours to the authorities for minor offences.

"All over the country, we're seeing people grassing each other up, complaining on Twitter about bloody joggers or bloody pedestrians, or ringing the fuzz to say that they've seen people going to the shops more than strictly necessary," said one sociologist. "This is a classic British characteristic and it shows exactly the spirit of petty-minded little Hitlerism that helped us win the war..." (PA)

(PE 3 April — 23 April 2020)

Ця стаття, лексико-графічною моделлю побудови якої є шаблон серйозної журналістської статті (контекстуальний ресурс B), не містить ніяких остенсивних стимулів ні в заголовку, ні у вступному абзаці, які могли б нівелювати експліцитну інтерпретацію та вказували б читачу на наявність сатиричних інтенцій, і тільки в другому абзаці сатирик апелює до контекстуального ресурсу F (лайки) (*bloody joggers or bloody pedestrians*) та контекстуального ресурсу A (моральних норм і знання про те, що можна вважати справжнім духом нації) та визначає суть духу Британії як доноси на сусідів за дрібні порушення закону (*shopping your neighbours to the authorities for minor offences*). Отже, автор аж у другому абзаці вводить діалектичний елемент і вказує реципієнту сатири на наявність сатиричних інтенцій.

3. *Експліцитна інтерпретація та сатирична інтерпретація відбуваються паралельно.* Іноді автор хоче, щоб читач обробляв і експліцитну, і імпліцитну (сатиричну) інтерпретацію в паралельному порядку. Хоча такі випадки не є прототипними, оскільки здебільшого автор насправді не намагається донести до читача того, що він в цей момент говорить, проте визнає, що «в багатьох випадках мовці фактично мають на увазі саме те, що вони говорять буквально, при цьому вони однаково говорять сатирично» (Gibbs, 2007, с. 175). Розглянемо, наприклад, титульну сторінку журналу PE (ілюстрація 4), який вийшов у березні

2020 року, саме тоді початок локдауну спровокував дефіцит туалетного паперу через ажіотаж навколо цього повсякденного засобу гігієни.

Ілюстрація 4

(PE 20 March — 2 April 2020)

Під час інтерпретації цього сатиричного висловлення реципієнт сатири мусить паралельно виводити експліцитне та імпліцитне значення, які хотів передати автор, але тільки із залученням контекстуального ресурсу A сатирик передає своє дисоціативне ставлення до безпідставного ажіотажу людей навколо повсякденних речей.

4. *Сатирична інтерпретація в кінці інтерпретації висловлення.* У деяких випадках контекстуальні ресурси A — F, які виступають тригерами сатиричної інтерпретації, не вступають у дію аж самого кінця сатиричного висловлення, відповідно, читач конструює експліцитну інтерпретацію висловлення без будь-яких перешкод, спричинених контекстуальною невідповідністю. І тільки в кінці висловлення вступає в дію контекстуальна невідповідність, яка вказує на сатиричні інтенції автора. Такий тип інтерпретації не є типовим для довгих сатиричних статей, адже реципієнту сатири довелося б марно тратити когнітивні зусилля, а останнє речення статті мусило б містити основну ідею, контекстуальний ефект якої зміг би перекрити витрачання зусиль на прочитання всієї статті. У такому разі, якщо тільки кінець статті містить основні ідеї, виражені сатириком, уся стаття здаватиметься абсолютно нерелевантною, тому такий тип інтерпретації найчастіше застосовується під час інтерпретацій коротких сатиричних заміток, таких як наступна стаття:

- Velykoroda, Yu. (2012). *Pretsedentni fenomeny v amerykanskomu mediinomu dyskursi (na materialy chasopysiv "Time" ta "Newsweek")*. (Thesis of PhD in Philology, Ivan Franko National University of Lviv).
- Wilson, D. & Sperber, D. (2004). Relevance theory (pp. 607–632). In: L. Horn, and G. Ward (eds). *The Handbook of Pragmatics*. Blackwell.
- Wilson, D. (1992). Reference and Relevance. *Working Papers in Linguistics*, 4, 165–191.
- Wilson, D. (2009) Irony and metarepresentation. *Working Papers in Linguistics*, 21, 183–226.
- Yurchyshyn, V. (2020). Kharakteryzatsiia kontekstualnoi informatsii ta yii rol pid chas interpretatsii satyry. *Suchasni doslidzhennia z lnhvistyky, literaturoznavstva i mizhkulturnoi komunikatsii: materialy V vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii ELLIC 2020*, 107–109.
- Yus, F. (2016). *Humour and Relevance*. John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/thr.4>

TYPES OF SATIRE INTERPRETATION IN BRITISH MEDIA DISCOURSE

Vita Yurchyshyn

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ukraine

The Subject of the Study is types of satire interpretation in British media discourse. The material for the research includes texts from British satirical magazine *Private Eye* (2020) covering articles on social and political topics. The aim of the survey is to identify types of satire interpretation based on the order of activation of contextual sources in British media discourse. To achieve the aim, the method of discourse analysis and functional pragmatic analysis were applied. As a result of the study based on relevance theory the role of context in satire interpretation was determined and the characteristics of six contextual sources the reader resorts to while interpreting satire in British printed media were established. The study claims that in some cases several contextual sources are activated simultaneously on different stages of satire interpretation, i.e. in disambiguation and in derivation of implicated premises and conclusions to yield both explicatures and implicatures. The research establishes that contextual information helps to simplify the process of satirical intentions identification, thus saving cognitive effort and increasing contextual effect in the process of satire interpretation. Taking into account the order of activation of contextual sources and the nature of interaction of context and explicitly expressed information, the study singles out four types of satire interpretation in British media discourse: a) fast satirical interpretation when satirical intentions are made vivid at the beginning of satire interpretation; b) satirical interpretation in which satirical intentions become manifest in the middle of interpretation process; c) satirical interpretation and explicit interpretation occur simultaneously; d) satirical interpretation becomes obvious only at the end of interpretation. Further research in this direction could be done in identification of prototypical types of satire interpretation in media discourse and impact of these types of interpretation on cognitive effect of satirical utterances.

Keywords: satire; relevance theory; contextual sources; satire interpretation; satirical intention.

Стаття надійшла до редколегії 14.09.2020